

Kréta a Mykény

- krétsko – mykénské umění je považováno za počátek evropské kultury
- vznikalo na ostrovech v Egejském moři a na řecké pevnině v despotických státech s vysokou civilizační úrovní (lodstvo, obchod, písmo, zákony, města, paláce, silnice, koupelny, vodovodní a odpadní systémy)

Kréta, minojská kultura

ostrov ležící mezi Řeckem, Afrikou a Asií, 6 000 př. n. l. – 1 200 př. n. l., podroben Řekům

- křižovatka vodních cest již od doby neolitu, později hustě obydlený despotický stát, více než devadesát měst (nejznámější Knóssos), nejdůležitějším kulturním obdobím je **Minojská kultura** (*podle legendárního krále Minoa*) od 2600 do 1200 př. n. l., společnost byla ovládána králem paláce, který byl zároveň také nejvyšším knězem, hlavním božstvem byla **Matka bohyně** (*zobrazována v různých formách – Bohyně s hady, Vyslankyně zvířat se lvy a šelmami*)

Architektura

- **stavby paláců** (palácové období), nejznámější je **palác v Knóssu** - mohutný komplex asi 1000 místností různých funkcí, připomínající bludiště (*labyrint - řecky labyrinthos - pochází od symbolů dvojitých kultovních seker - řecky labrys*), palác byl několikrát zničen zemětřesením a přestavován
- typickým stavebním prvkem byl **architrávnový systém se sloupy a vstupní brána (propyláje)**
 - palác byl rozdělen do čtyř několikapatrových křídel s velkým centrálním dvorem a vstupní branou
 - zásobování vodou z vodovodů, koupelny s odpadním systémem
 - monumentální trůnní sál s kamenným trůnem uprostřed a lavicemi kolem stěn, zdobený nástěnnými malbami
 - centrální dvůr chrámu sloužil pro veřejné *slavnosti (rituál tauromachie - přeskakování mladých mužů a dívek přes hřbet býka)*

Sochařství

- **barevné reliéfy** na stěnách paláců – fantastická zvířata, lidé a rostliny, podmořský svět
- **sošky Matky bohyně s hady**, sošky hudebníků a akrobatů – **polychormované**

Malířství

- **fresky** na stěnách paláců - zvířata, lidé, rostliny (častým motivem býci, mladí muži a ženy, podmořské motivy, delfíni)
- **freska Pařížanky** – ženská tvář s proporcí podle kánonu
- **freska Princ s liliovou korunou**

Užité umění a písmo

- **velké hliněné nádoby** – **pithoi**, které sloužily jako obří zásobnice na obilí či oleje v Knóssu
- **malé hliněné nádoby** – zdobené mořskými náměty (ryby, chobotnice)
- **glyptika** – řezba do drahých kamenů
- **rhytony** – rituální nádoby s motivy býků
- **obrázkové lineární písmo na hliněných destičkách**

Mínotaurus - podle legendy krásnou manželku krétského krále Mínóa svedl bílý býk, po čase porodila zrůdného syna – **člověka s lidským tělem a býčí hlavou**, král si nechal od proslulého athénskému stavitele a sochaře Daidala vybudovat spletitý labyrint, do kterého pak nevlastního krvelačného syna uvěznil (řecký hrdina Théseus, se pomocí Ariadniny nitě tmavými chodbami labyrintu dostal až k obludě a Mínotaura v těžkém souboji zabil)

Mykény, mykénská kultura (pozdně helladská kultura)

kultura Peloponéskeho poloostrova (pevninské Řecko), hlavní střediska: **Mykény**, Tírys, Pylos, přibližně mezi lety 1600 - 1000 př. n. l

- název podle města Mykény, v době svého největšího rozkvětu ovládala mykénská říše podstatnou část jižního Řecka včetně Iónských ostrovů a Kréty, mykénskou společnost tvořili hlavně **lovci a válečníci**, rozkvět kultury nastal s pádem mínojské civilizace; (*kolem roku 1450 př. n. l.*), získali nadvládu nad mořem a začali obchodovat s celým Středomořím (*vyváželi umělecké předměty a olej, dováželi kovy*), mykénská říše zanikla invazí Dóřů a působením přírodních katastrof, na konci mykénské doby proběhla **trojská válka**, (*podle Homérových eposů Ilias a Odyssea to bylo mohutné tažení všech Řeků vedených králem Agamemnónem proti*

městu Troja na pobřeží Malé Asie), po zániku mykénské civilizace začala čtyři století trvající epocha všeobecného úpadku (temná staletí řeckých dějin)

Architektura

- **paláce** - byly sídlem krále a celého dvora, správní a hospodářské centrum celé oblasti, byly to pevnosti budované z mohutných kamenů na vyvýšených místech (**kyklópské stavby, kyklopské zdivo**), ochraňující obyvatelstvo a kraj před útoky okolních států
 - nejznámější památkou je **Lví brána v paláci v Mykénách**
- **megaron** - velký sál paláce, později **nejjednodušší chrámová stavba**, obdélná místnost s jedním vchodem v kratší stěně, kde pak vzniká krytá předsíň (in antis), případně i se sloupy, hlavní prostor (naos) má uprostřed ohniště a nad ním otvor ve strmé sedlové střeše (později se kolem chrámového megaronu stavěla i sloupovářadí a ochozy), *na obrázku je rekonstrukce megaronu v Pylosu*
- **šachtové hroby** - pohřebiště vytesaná ve skalách a ve tvaru hlubokých pravoúhlých studní (objevil je Heinrich Schliemann) při vykopávkách bylo objeveno devatenáct koster obklopených zlatými šperky, zlatem a stříbrem vykládanými zbraněmi, zlatým brněním, -zlatými a stříbrnými poháry, největším pokladem je **Agamemnónova pohřební maska**
- **kupolovité hroby** - hrob tvoří až třicet pět kruhových řad obrovských kamenů, řady se k vrcholu postupně zužují a spojují v kupoli, přicházelo se do ní dlouhou chodbou, zakončenou mohutnými dveřmi (po pohřbu byly dveře zazděny a chodba zasypána hlínou)
 - nejhonosnější hrobkou v Mykénách je **Atreova pokladnice**, má 6 m vysoký vchod, otvírající se do komnaty vysoké 13 m a široké 14 m, kdysi byla obložena bronzovými deskami

Sochařství a malířství

- **reliéfy lvů** na Lví bráně v Mykénách, náhrobní desky a oltáře
 - malířské umění se projevuje **ornamenty a stylizacemi**, obrazy zvířat i lidí na stěnách a na vázách

Užité umění a písmo

- výroba keramiky s malovanými ornamenty
- vyspělé šperkařské řemeslo, šperky ze zlata a bronzu
- využívali lineární písmo, které převzali z mínojské kultury

Heinrich Schliemann, 6. ledna 1822– 26. prosince 1890, **byl německý podnikatel, obchodník a amatérský archeolog, objevitel Troji a Mykén** (podle Homérova eposu *Ilias a Odyssea*, našel polohu Troji na kopci Hisarlik v Turecku, v říjnu 1871 zahájil výkopy a Tróju skutečně objevil, při vykopávkách v Mykénách se řídil díly dramatiků Aischyla a Euripida, našel například několik hrobů, v nichž byli mrtví králové obloženi zlatem, objevil zasypané stavby z kyklopského zdiva – mykénský palác)